ETÄVANHEMPIEN LIITTO RY:N ASIANTUNTIJALAUSUNTO

Pyynnöstä ilmoitamme lausumanamme asiassa: HE 88/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi seuraavaa.

Etävanhempien liitto ry kiittää lakivaliokuntaa mahdollisuudesta antaa kirjallinen lausuma otsikkoasiassa ja lyhyestä vastausajasta ja asian tärkeyden sekä tarpeellisen selvittämisen johdosta, pyydämme asiassa mahdollisuutta tulla myös kuulluksi vielä Lakivaliokunnan kokouksessa.

Lapsen edun erityisasiantuntija Kari Karanko on toiminut Oikeusministeriön asettaman seurantaryhmän jäsenenä ja tuolloin on selvästi Oikeusministeriön taholta tuotu esille se tosiseikka, että lapsenhuoltolain uudistamisen yhteydessä on tarkoitus puuttua lainsäädännöllä käytännössä esiintyneiden ongelmien ratkaisemiseksi lastenhuoltolakia uudistamalla.

HE 88/2018 ei riittävästi näitä ongelmia tällä hetkellä ratkaise ja seuraavaksi käymme lävitse niitä olennaisimpia säädöskohtia, jotka lisäämällä tai muuttamalla hallituksen esitystä olisi mahdollista saada vanhempia tasapuolisesti kohteleva, avio/avoerojen jälkeisiä pitkäaikaisia riitoja estävää tai ainakin huomattavasti vähentävä sekä lapsen edun mukainen lastenhuoltolaki.

Hallituksen esityksessä ei ole otettu huomioon asiantuntevalla tavalla, eikä tarpeellisin osin mm. vuoroviikkoista asumista, vieraannuttamista, huoltokiusaamista, lapsen kuulemista, edunvalvojan sijaisen määräämistä sekä lapsen edun huomioimista.

Vuoroviikkoinen asuminen tulee mielestämme lastenhuoltolaissa olla ensisijainen vaihtoehto kaikissa niissä tapauksissa, joissa jompikumpi vanhemmista sitä vaatii.

Suomessa on vallalla virheellinen mihinkään tutkimukseen nojautuva yhden ns. suomalaisen asiantuntijan mielipide, ettei vuoroviikkoista asumista voisi määrätä mikäli vanhemmat olisivat riitaisia tai jos vanhemmat eivät asuisi lähellä toisiaan, eikä alle kuusivuotiaiden osalta.

Henna-Riikka Linnavuori, joka on tehnyt ainoan Suomessa vuoroviikkoista asumista koskevan väitöskirjan alle 20-lapsen otoksella ei ole tutkimuksessaan tullut tähän lopputulokseen, eikä hän allekirjoita mitään näistä ym. väitteistä.

Ruotsissa vuoroviikkoisesta asumisesta on tehty laajoja tutkimuksia, jotka ovat käsittäneeet kymmeniä tuhansia lapsia ja kaikissa niissä tutkimuksissa on todettu, että on lapsen edun mukaista määrätä vuoroviikkoinen asuminen.

Sekä Ruotsissa, että Suomessa on tutkimuksissa ollut alle kaksivuotiaita, jotka ovat eläneet vuoroviikkosessa asumisessa, joka on ollut onnistunutta ja lapsen edun mukaista.

Mikään ei myöskään estä asumista hieman etäämpänä toisistaan vuoroviikkoisessa asumisessa, kunhan päiväkoti ja koulumatka sujuu ja riitaisten vanhempien osalta on huomattavaa ensinnäkin, että eroja ei varmaankaan tulisi, jollei riideltäisi ja eron jälkeen mikään ei pakota tapaamaan toista vanhempaa, koska lapsia koskeva tarpeellinen viestittely onnistuu tekstiviestein ja sähköpostein.

Viittaamme myös hyvässä yhteistyössä Etävanhempien liitto ry:n kanssa toimivaan ja asiantuntevaan Isät lasten asialla ry:n lausuntoon lakivaliokunnalle vuoroviikkoista asumista sekä muiltakin heidän lausunnossaan esittämin perustein.

Yli kolmenkymmenen vuoden kokemuksella voimme todeta, ettei vuoroviikkoista asumista ole kertaakaan vaatinut henkilö, joka ei siihen olisi valmis ja kykenevä sekä lapsen edun huomioonottaen pystyisi käytännössä myös järjestämään vuoroviikkoista asumista.

Mikäli hallituksen esitystä ei tältä osin muutettaisi lapsen etua huomioivaksi sekä vanhempia tasapuolisesti kohtelevaksi tulee nykykäytäntö tuomioistuimissa jatkumaan eli vuoroviikkoinen asuminen määrättäisiin vain erityisen harvoissa tapauksissa, joita vuosittain on ollut valtakunnan tasolla 1-2kpl.

Vieraannuttaminen ja huoltokiusaaminen ovat kumpikin erityisen vakavia henkisen pahoinpitelyn tunnusmerkistön täyttäviä tekoja, jotka on helppo diagnosoida ja välttämätöntä onkin näitä koskevien säädösten ottamista lastenhuoltolakiin, jotta turvattaisiin lapsen oikeus kumpaankin vanhempaansa sekä vanhempien tasa-arvoisuus avio- ja avoeroissa. Viittaan myös tältä osin Isät lasten asialla lausunnossa esiin tuomiin seikkoihin.

Suomessa on viimeisten 20-vuoden aikana luotu lähestymiskielto, vainoaminen, lapsen omavaltaisen huostaanoton kriminalisointi ym, jotka kaikki käytännössä on luotu turvaamaan lähivanhempaa, mutta yhtäkään säädöstä ei ole luotu, joka turvaisi miltään osin etävanhemman asemaa.

Lastenhuoltoriitojen yhteydessä suurena ongelmana on vanhempien lasten edun vastainen toiminta ja riitaisuudet voivat pahimmillaan kestää vuosikausia.

Näissä tilanteissa olisi lapsen etu turvattava määräämällä edunvalvojan sijainen, jonka tehtävänä olisi selvittää mikä kussakin tilanteissa olisi lapsen kannalta paras ratkaisu sekä toimia sovitellen vanhempien kanssa jotta päästäisiin parhaaseen mahdolliseen lopputukseen lasta koskevissa asioissa.

Edunvalvojia on ympäri maata koulutettu toimimaan konfliktitilanteissa lasta edustaen ja heidän ammattitaidollaan riidat saadaan varmasti sovittua sekä estetään huoltoriitojen pitkittyminen. Edunvalvojan voisi määrätä joko lastenvalvoja hänen tavatessaan vanhempia sopimusneuvotteluissa tai tuomioistuin ja edunvalvojan palkkion maksaisi aina valtio.

Olemme esittäneet useaan otteeseen ja myös OM:n seurantaryhmässä lapsenhuoltolain muuttamisen yhteydessä, että olosuhdeselvitysten laatimisesta tulee kokonaan luopua.

Perusteena esitämme seuraavaa: Olosuhdeselvityksen tehtävänä on tuoda asiaa käsittelevälle tuomioistuimelle lisäinformaatiota, jonka avulla tuomioistuin voi ratkaista lapsenhuoltoriidan.

Olemme tutustuneet satoihin olosuhdeselvityksiin sekä olleet mukana, kun niitä on tehty, eikä yhdessäkään ole tuotu esille sellaisia seikkoja, joita ei saisi suullisessa istunnossa asianosaisia sekä todistajia kuultaessa selville. Selvitykset ovat usein myös olleet miessukupuoleen negatiivisesti asennoituvien viranomaisten tekemiä, mikä ei ole lapsen edun mukaista.

Olosuhdeselvitysten teko kestää aina kuukausia ja parhaimmillaan jopa vuoden, joka aiheuttaa päätösten ja koko oikeudenkäynnin viivästymistä, muodostaa status quon, jota olotilaa ei tuomioistuin hevin muuta ja näin vanhempien tasa-arvo eikä myöskään lasten etu toteudu.

Lapsen kuulemisen osalta on huomattavaa, että se vaatii erityistä taitoa, joita Suomessa löytyy vain harvalla ja mikäli annettaisiin sosiaaliviranomaisten jatkaa lasten kuulemista olosuhdeselvitysten teon yhteydessä olisi seurauksena katastrofien jatkuminen ja lapset pahimmillaan menettäisivät kokonaan toisen vanhempansa.

Julia Korkman on oikeuspsykologian dosentti, joka on erikoistunut lasten kuulemiseen ja keskustelussa hänen kanssaan hän toi esille olosuhdeselvityksissä olevan ongelman eli lapsi kertoo asiat juuri sillä tavoin, kun se vanhempi jonka luona kuuleminen on suoritettu tai joka on lapsen kuulemiseen tuonut haluaa lapsen kertovan ja mikäli toinen vanhempi tuo lapsen kuulemiseen muuttuu lapsen tarina usein täysin päinvastaiseksi. Lisäksi sosiaaliviranomaiset eivät ole koulutettuja suorittamaan lasten kuulemisia.

Lasten edunvalvojiksi koulutetut asiantuntijat ovat hyvä taho lasten kuulemisen suorittamaan, koska heillä on useimmiten taito lasten kuulemiseen sekä myös käytännön ammattitaito toimia lasten sekä myös vanhempien kanssa.

Lastenhuollain yhteydessä muutettavien liitelakien osalta lausumme, ettei elatusapulakia tule muuttaa ehdotetulla tavalla, koska se antaa täysin väärän signaalin vuoroviikkoisessa asumisessa olevien lasten vanhemmille kulujen jakamisesta ja tulee aiheuttamaan suunnattomasti riitoja sekä tulee olemaan useissa tapauksissa esteenä vuoroviikkoiselle asumiselle.

Elatusapulakia tullaan muuttamaan oikeusministeriön mukaan ensi hallituskaudella ja tuolloin tehtävä kokonaisuudistus tulee ottamaan myös huomioon vuoroviikkoisen asumisen.

Huomattavaa on myös, että vuoroviikkoisessa asumisessa vanhemmat lähes aina jakavat lapsesta johtuvat kulut, jonka johdosta ei ole olemassa mitään perusteita määrätä toinen vanhemmista maksamaan elatusapua.

Avioliittolain 23a§:n ehdotettua, ettei sovittelijalla ei ole oikeutta oma-aloitteisesti hankkia perheestä tietoja muilta viranomaisilta tulee ehdottomasti poistaa, koska sovittelijan perustehtäviin on selvittää kaikki asiaan liittyvät olennaiset seikat ja usein eri viranomaisilla on sellaista tietoa, joka voi auttaa sovittelijaa hänen työssään.

Helpottaakseni lausuntomme muutoskohtien löytymistä itse lakiehdotuksesta olemme kirjoittaneet muutosvaatimuksemme versaaleilla kirjaimilla. Poistettavat kohdat olemme laittaneet sulkeisiin.

2 §
Tapaamisoikeus
Tapaamisoikeuden tarkoituksena on turvata lapselle oikeus luoda ja säilyttää myönteinen ja läheinen suhde vanhempaansa, jonka luona lapsi ei asu. ENSISIJAINEN VAIHTOEHTO TAPAAMISILLE ON VUOROVIIKKOINEN TAPAAMISOIKEUS JOMMANKUMMAN VANHEMMAN SITÄ VAATIESSA.
Tapaamisoikeuteen kuuluu, että lapsi saa (ajoittain) olla tämän vanhemman luona tai tavata tätä muualla taikka pitää tähän yhteyttä muulla tavoin.

Lapsen kummankin vanhemman on omalta osaltaan myötävaikutettava tapaamisoikeuden toteutumiseen. Vanhemman on kasvatustehtävässään vältettävä kaikkea, mikä on omiaan aiheuttamaan haittaa lapsen ja toisen vanhemman väliselle suhteelle.
MIKÄLI HAVAITAAN LAPSEN VIERAANNUTTAMISTA TOISESTA VANHEMMASTA TAI HUOLTOKIUSAAMISTA MUUSSA MUODOSSA TULEE ASIASSA VAKAVASTI HARKITA LÄHIVANHEMMUUDEN MUUTTAMISTA.
Lapsen oikeudesta tavata muuta henkilöä kuin vanhempaansa säädetään 9 c §:ssä.
5 c §
Edunvalvojan määrääminen huoltajan sijaiseksi
Lapselle voidaan määrätä edunvalvoja edustamaan huoltajan sijasta lasta tämän henkilöä koskevassa asiassa, jos:
1) VANHEMMAT OVAT NIIN RIITAISIA, ETTEIVÄT HE KYKENE TOIMIMAAN LAPSEN EDUN MUKAISESTI EDUNVALVOJAN SIJAISEN VOI MÄÄRÄTÄ JOKO SOSIAALILAUTAKUNTA TAI TUOMIOISTUIN.
2) huoltaja on esteellisyyden, sairauden tai muun syyn vuoksi estynyt edustamasta lasta; ja
3) edunvalvojan määrääminen on tarpeen asian selvittämiseksi tai muuten lapsen edun turvaamiseksi.
Huoltajan sijaiseksi määrättävään edunvalvojaan sovelletaan muuten, mitä holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) säädetään edunvalvojan sijaisesta.
6 §
Huoltajat lapsen syntymän perusteella
Lapsen vanhemmat, jotka lapsen syntyessä ovat avio- TAI AVOLIITOSSA keskenään, ovat kumpikin lapsensa huoltajia. Jos vanhemmat eivät lapsen syntyessä ole avioliitossa keskenään, on huoltaja tällöin äiti, joka on synnyttänyt lapsen.
Jos toinen vanhemmista on yksin lapsensa huoltaja ja vanhemmat menevät keskenään avioliittoon, tulee toisestakin vanhemmasta lapsensa huoltaja.
7 §
Sopimus lapsen huollosta
Vanhemmat voivat sopia, että:
1) lapsen huolto uskotaan molemmille vanhemmille yhteisesti tai yksin toiselle vanhemmalle;
2) vanhemmalla, joka ei ole lapsen huoltaja, on sama oikeus kuin huoltajalla saada lasta koskevia salassa pidettäviä tietoja viranomaisilta ja yksityisiltä palveluntuottajilta joko kaikissa tai sopimuksessa määrätyissä asioissa;
3) lapsi asuu toisen vanhempansa luona, jos vanhemmat eivät asu yhdessä;
4) lapsi asuu vuorotellen kummankin vanhempansa luona (vuoroasuminen).
5) LAPSELLE MÄÄRÄTÄÄN EDUNVALVOJAN SIJAINEN MÄÄRÄAJAKSI TAI TOISTAISEKSI
Vanhemmat voivat sopia muun henkilön kanssa:
1) että lapsen huolto uskotaan vanhempien tai toisen vanhemman ohella kyseiselle henkilölle; tai
2) että kyseisellä henkilöllä on sama oikeus kuin huoltajalla saada lasta koskevia salassa pidettäviä tietoja viranomaisilta ja yksityisiltä palveluntuottajilta joko kaikissa tai sopimuksessa määrätyissä asioissa.
Vanhemmat voivat sopia 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetun huoltajan kanssa, että:
1) lapsi asuu kyseisen huoltajan luona; tai
2) lapsi asuu vuorotellen vanhempiensa tai toisen vanhempansa ja kyseisen huoltajan luona.
Jos lapsella on vain yksi vanhempi, myös tämä voi tehdä 2 momentissa tarkoitetun sopimuksen muun henkilön kanssa ja 3 momentissa tarkoitetun sopimuksen muun huoltajan kanssa.
Jos lapsella on kaksi tai useampia huoltajia, he voivat sopia keskinäisestä tehtäviensä jaosta.
9 §
Tuomioistuimen päätös lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta

Tuomioistuin voi päättää, että:
1) lapsen huolto uskotaan molemmille vanhemmille yhteisesti tai yksin toiselle vanhemmalle;
2) lapsen huolto uskotaan vanhemman tai vanhempien ohella tai sijasta yhdelle tai useammalle henkilölle, joka on antanut tähän suostumuksensa;
3) vanhemmalla, joka ei ole lapsen huoltaja, tai muulla henkilöllä, joka on antanut tähän suostumuksensa, on sama oikeus kuin huoltajalla saada lasta koskevia salassa pidettäviä tietoja viranomaisilta ja yksityisiltä palveluntuottajilta joko kaikissa tai päätöksessä määrätyissä asioissa.
4) LAPSELLE MÄÄRÄTÄÄN EDUNVALVOJAN SIJAINEN JOKO MÄÄRÄAJAKSI TAI TOISTAISEKSI
Lisäksi tuomioistuin voi päättää, että:
1) lapsen tulee asua toisen vanhempansa luona, jos vanhemmat eivät asu yhdessä;
2) lapsen tulee asua 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun huoltajan luona;
3) lapsen tulee asua vuorotellen kummankin vanhempansa luona;
4) lapsen tulee asua vuorotellen vanhempiensa tai toisen vanhempansa ja 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun huoltajan luona;
5) lapsella on oikeus pitää yhteyttä ja tavata vanhempaansa, jonka luona lapsi ei asu.
Jos vanhemmat tai toinen heistä ovat lapsensa huoltajia, tuomioistuin voi uskoa lapsen huollon 1 momentin 2 kohdan mukaisesti vanhemman tai vanhempien sijasta yhdelle tai useammalle henkilölle vain, jos tähän on lapsen kannalta erittäin painavia syitä.
Jos lapsella on kaksi tai useampia huoltajia, tuomioistuin voi tarvittaessa päättää tehtävien jaosta huoltajien kesken.
9 a §
Tarkemmat määräykset vuoroasumisesta ja tapaamisoikeudesta
VUOROASUMINEN ON AINA ENSISIJAINEN VAIHTOEHTO ASUMISEN JA TAPAAMISOIKEUDEN SUHTEEN, JOMMANKUMMAN VANHEMMAN SITÄ VAATIESSA
Vuoroasumisesta tai tapaamisoikeudesta päättäessään tuomioistuimen tulee antaa tarkemmat määräykset vuoroasumisen taikka tapaamisen ja luonapidon ehdoista.
Ennen vuoroasumista koskevan päätöksen tekemistä tuomioistuimen on otettava omasta aloitteestaan käsiteltäväksi päätöksen vaikutus lapsen kotikuntalain (201/1994) mukaiseen asuinpaikkaan. Tarvittaessa tuomioistuimen tulee määrätä, kumpi koti ilmoitetaan lapsen viralliseksi asuinpaikaksi.
Tuomioistuin voi tarvittaessa määrätä, miten vastuu vuoroasumisen tai tapaamisoikeuden toteuttamisesta aiheutuvista kuljetuksista tai matkakuluista jakautuu asiaan osallisten kesken. Vastuun jakamista harkittaessa on otettava huomioon heidän kykynsä vastata kuljettamisesta tai kustannuksista sekä muut olosuhteet.
9 b §
Tuetut ja valvotut tapaamiset sekä valvotut vaihdot
Vanhemmat voivat sopia, että lapsen ja vanhemman väliset tapaamiset toteutetaan tuettuina tai valvottuina taikka että tapaamiset aloitetaan ja lopetetaan valvotusti (valvotut vaihdot).
Sosiaalilautakunta voi vahvistaa sopimuksen siten kuin 8 §:ssä säädetään, jos tuki tai valvonta on tarpeen lapsen edun kannalta perustellusta syystä. Tapaamiset voidaan vahvistaa valvotuiksi vain, jos tapaamisten tukeminen tai valvotut vaihdot eivät riitä turvaamaan lapsen etua.
Samoin edellytyksin kuin sosiaalilautakunta voi vahvistaa sopimuksen tuomioistuin voi päättää, että tapaamiset toteutetaan tuettuina tai valvottuina taikka valvotuin vaihdoin.
Jos on perusteltua aihetta epäillä, että lapsi aiotaan viedä luvattomasti pois maasta, tuomioistuin voi määrätä valvotun tapaamisen edellytykseksi, että vanhemman, jota lapsella on oikeus tavata, on luovutettava oma ja hänen hallussaan oleva lapsen voimassa oleva passi sekä muut matkustusasiakirjat valvojalle tapaamisen ajaksi.
SOSIAALILAUTAKUNNAN VAHVISTAMISTA TAI TUOMIOISTUIMEN MÄÄRÄÄMISTÄ TUETTUJEN JA VALVOTTUJEN TAPAAMISTEN SEKÄ VALVOTTUJEN VAIHTOJEN

KUSTANNUKSISTA VASTAA LAPSEN ASUINKUNTA. (Tuettujen ja valvottujen tapaamisten sekä valvottujen vaihtojen järjestämisestä säädetään sosiaalihuoltolaissa (1301/2014).)
9 c §
Lapsen oikeus tavata muuta henkilöä kuin vanhempaansa
Lapselle voidaan vahvistaa oikeus tavata hänelle erityisen läheistä henkilöä, jonka kanssa hänellä on lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen verrattava vakiintunut suhde. Tapaamisoikeus vahvistetaan SOSIAALILAUTAKUNNAN SOPIMUKSELLA TAI tuomioistuimen päätöksellä. Tässä pykälässä tarkoitettua tapaamisoikeutta vahvistettaessa ja toteutettaessa sovelletaan muuten, mitä lapsen ja vanhemman välisestä tapaamisoikeudesta säädetään.
14 §
Vireillepano ja puhevalta
Lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskeva asia pannaan vireille hakemuksella, jonka voivat tehdä lapsen vanhemmat yhdessä, toinen vanhemmista, lapsen huoltaja, 12 VUOTTA TÄYTTÄNYT LAPSI ITSE, LAPSELLE MÄÄRÄTTY EDUNVALVOJA tai sosiaalilautakunta.
Jos lapsi on huoltajan kuoleman johdosta jäänyt vaille huoltajaa, voi hakemuksen tehdä myös lapsen sukulainen tai muu lapselle läheinen henkilö.
Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen tahojen lisäksi henkilö, jolle on vahvistettu oikeus saada lasta koskevia salassa pidettäviä tietoja, voi tehdä hakemuksen, joka koskee tämän oikeuden muuttamista. Myös 9 c §:ssä tarkoitettu lapselle erityisen läheinen henkilö voi 1 ja 2 momentissa mainittujen tahojen lisäksi tehdä hakemuksen, joka koskee lapsen oikeutta tavata häntä.
Lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevan asian yhteydessä voidaan esittää myös vaatimus lapselle maksettavan elatusavun vahvistamisesta tai vahvistetun elatusavun muuttamisesta.
14 b §
Käsittelyn joutuisuus
Lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskeva asia on käsiteltävä joutuisasti. Jos asiaa on käsiteltävä käräjäoikeuden istunnossa, ensimmäinen istunto on järjestettävä KAHDEKSAN VIIKON KULUESSA JUTUN VIREILLETULOSTA. (ilman aiheetonta viivytystä.)
15 §
Asiaan osallisten kuuleminen
Lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevaa asiaa käsiteltäessä tuomioistuimen on varattava lapsen vanhemmille, huoltajalle, LAPSELLE SEKÄ LAPSELLE MÄÄRÄTYLLE EDUNVALVOJALLE tilaisuus tulla kuulluiksi.
(16 §)
(Selvityksen hankkiminen sosiaalilautakunnalta
Lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevassa asiassa tuomioistuimen on tarvittaessa hankittava selvitys sen kunnan sosiaalilautakunnalta, jossa lapsella taikka lapsen vanhemmilla tai muulla asiaan osallisella on asuinpaikka. Jos tällaisella henkilöllä ei ole asuinpaikkaa Suomessa, selvitys on hankittava sen kunnan sosiaalilautakunnalta, jossa henkilö oleskelee. Selvitystä pyytäessään tuomioistuimen on yksilöitävä, mistä kysymyksistä selvitystä erityisesti tarvitaan.
Selvityksen tarkoituksena on antaa tuomioistuimelle tietoja perheen tilanteesta, lapsen elinolosuhteista ja muista asian ratkaisemiseen vaikuttavista seikoista. Jos selvitystä tehtäessä käy ilmi, että asia on ratkaistavissa sosiaalilautakunnan vahvistamalla sopimuksella, sosiaalilautakunnan on annettava tarvittavaa apua sopimuksen tekemisessä.
Selvitystä tehtäessä on keskusteltava lapsen kanssa henkilökohtaisesti, jos se lapsen ikä ja kehitystaso huomioon ottaen on mahdollista ja lapsi siihen suostuu, jollei se ole selvästi tarpeetonta. Keskustelussa on pyrittävä selvittämään lapsen omat toivomukset ja mielipide siten kuin 11 §:ssä säädetään.
Tuomioistuimen on asetettava määräaika selvityksen toimittamiselle. Jos tuomioistuin katsoo, että sosiaalilautakunnan antama selvitys on puutteellinen, tai jos asiaa käsiteltäessä on tullut esiin uusia

seikkoja, joiden johdosta lisäselvitys on tarpeen, tuomioistuin voi pyytää aikaisemman selvityksen täydentämistä tai muuta selvitystä.
Selvityksessä ja asiaa koskevassa oikeudenkäynnissä saa ilmaista myös salassa pidettäviä tietoja soveltaen, mitä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 18 §:n 1 momentissa, 19 §:ssä sekä 27 §:n 2—4 momentissa säädetään.)
(16 a §)
(Selvityksen tekijän kuuleminen
Tuomioistuimen on kutsuttava 16 §:ssä tarkoitetun selvityksen tekijä kuultavaksi tuomioistuimessa suullisesti, jos:
1) tuomioistuin katsoo sen lapsen edun tai mielipiteen selvittämiseksi tai muusta syystä tarpeelliseksi; tai
2) asiaan osallinen sitä pyytää eikä kuuleminen ole selvästi tarpeetonta.
Selvityksen tekijän kutsumiseen sovelletaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 41 ja 42 §:ssä säädetään asiantuntijan kutsumisesta.)
17 §
Väliaikaiset määräykset
Kun lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskeva asia on vireillä tuomioistuimessa, tuomioistuin voi antaa väliaikaisen määräyksen lapsen asumisesta ja tapaamisoikeudesta. (Tapaamisoikeutta koskevaan väliaikaiseen määräykseen ei voi asettaa sakon uhkaa.) Tuomioistuin voi erityisestä syystä antaa väliaikaisen määräyksen siitä, kenelle lapsen huolto uskotaan, ja oikeudesta saada lasta koskevia salassa pidettäviä tietoja. Jos asiaa ei voida viivyttää, väliaikainen määräys voidaan antaa kuulematta 15 §:ssä tarkoitettuja henkilöitä.
Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian käsittelyn yhteydessä tuomioistuin voi antaa väliaikaisen määräyksen myös lapselle maksettavasta elatusavusta, jos se on tarpeen lapsen elatuksen turvaamiseksi.
Tuomioistuimen antamaan väliaikaiseen määräykseen ei saa hakea muutosta.
Väliaikainen määräys on voimassa, kunnes tuomioistuin lopullisesti päättää asiasta, jollei määräystä tätä ennen peruuteta tai muuteta.
17 b §
Asiantuntijapalveluiden järjestäminen
Kunnan, jonka alueella käräjäoikeuden hallinnollinen kanslia sijaitsee, tulee huolehtia siitä, että käräjäoikeuden käytettävissä on riittävä määrä EDUNVALVOJIA SEKÄ riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 5 §:ssä tarkoitettuja asiantuntija-avustajia lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien riitojen sovittelua ja tämän lain 15 a §:ssä tarkoitettua lapsen kuulemisessa avustamista varten. Kaksikielisessä tuomiopiirissä kunnan on huolehdittava siitä, että käräjäoikeuden käytettävissä on asiantuntijapalveluita sekä suomen että ruotsin kielellä. Kunnassa asiantuntijapalveluiden järjestämisestä vastaa sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu sosiaalihuollosta vastaava toimielin.
Hovioikeus voi käyttää lapsen kuulemisessa apuna minkä tahansa tuomiopiiriinsä kuuluvan käräjäoikeuden käytettäväksi osoitettua asiantuntija-avustajaa. Korkein oikeus voi käyttää lapsen kuulemisessa apuna minkä tahansa käräjäoikeuden käytettäväksi osoitettua asiantuntija-avustajaa.
17 d §
Asiantuntijapalveluiden korvaaminen
Valtio maksaa asiantuntijapalveluiden MUKAANLUKIEN EDUNVALVOJIEN järjestämisestä vastuussa olevalle kunnalle korvauksen asiantuntija-avustajan käyttämisestä huoltoriitojen tuomioistuinsovittelussa ja lapsen kuulemisessa. Korvaus maksetaan laskennallisena päiväkohtaisena korvauksena istunnossa avustamisesta ja tuntiperusteisena korvauksena istunnon ulkopuolella suoritetuista toimenpiteistä. Jos sovittelu toimitetaan tai lasta kuullaan käräjäoikeuden hallinnollisen kanslian sijaintikunnan tai erikseen sovitun asiantuntija-avustajan pääasiallisen työskentelypaikan ulkopuolella, kunnalle korvataan sovittelusta tai lapsen kuulemisesta aiheutuneet

matka- ja majoituskustannukset ja asiantuntijalle maksettava päiväraha. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä päivä- ja tuntiperusteisen korvauksen määrästä, toimenpiteistä, joista tuntiperusteinen korvaus maksetaan sekä korvattavista kuluista.
(3).
Laki
avioliittolain 23 a §:n muuttamisesta
Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan avioliittolain (234/1929) 23 a §, sellaisena kuin se on laissa 411/1987, seuraavasti:
23 a §
Sovittelijan salassapitovelvollisuuteen sovelletaan, mitä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 15 §:ssä ja 29 §:n 1 momentissa säädetään. Sovittelijaan ei sovelleta, mitä mainitun lain 20 §:ssä säädetään tietojenantovelvollisuudesta. (Sovittelijalla ei ole oikeutta oma-aloitteisesti hankkia perheestä tietoja muilta viranomaisilta.)
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
(10 §